

האם תמונה אכן שווה אלף מילים?

מיכל נוימן BPT, MA

מתי"א רן, משרד החינוך
מרפאת עצב-שריר ילדים, מרכז רפואי וולפסון

רקע

ההתפתחויות הטכנולוגיות בעידן הנוכחי מציעות אפשרויות נרחבות לתיעוד ולהעברת מידע, הן באופן שמיעתי והן באופן חזותי. הטלפון הנייד, שהוא זמין תמיד עבור המטופלים ועבור המטופלים ובני משפחתם, משפר מאוד את יכולתו של המטפל לתעד שינויים בתפקוד המטופל, ולהמחיש כיצד יש לבצע תרגילים ומטלות שונות. כמו כן, הוא יכול לשמש כלי יעיל למעקב אחר היענות המטופל להנחיית הפיזיותרפיסט. מצד שני, השימוש בטכנולוגיה זו מעלה גם דילמות אתיות.

במאמר זה אציג תיאור מקרה (עם נתונים בדויים) המדגים שימוש בטכנולוגיה הזאת ומעלה סוגיות אתיות הקשורות בכך.

תיאור המקרה

שרה היא פיזיותרפיסטית ותיקה, המטפלת בילדים ונוער במסגרת מכון פיזיותרפיה בעיר מגוריה רמת גן. היא ידועה כמטפלת מנוסה בבעיות יציבה מורכבות, וזוכה להערכה גדולה. שרה מאמינה מאוד במתן משוב ויזואלי למטופל כדי שיראה את ליקוי היציבה שלו, ויקשר בין החוויה החושית ובין מנח הגוף. לפיכך, היא נהגה להניח בחדר הטיפולים מראות כדי שהילדים יראו איך הם יושבים, עומדים או שוכבים. היא פיתחה מיומנות כיצד למקם את המראה כך שהילד או הנער יוכל להבחין עד כמה הוא כפוף, זקוף או נוטה לצד מסוים, ולתקן את המנח. לעיתים זה הצריך שימוש ביותר ממראה אחת.

עם השנים למדה שרה שאפשר גם להראות למטופלים את תמונתם על מסך הטלפון שלה. במקרים שבהם הילד/נער נתן את הסכמתו, היא השתמשה בטיפול גם בצילום. בהמשך,

היא ביקשה במעמד החתימה על החוזה הטיפולי גם את חתימת ההורים על אישור לצלם את ילדם, בתנאי שלא ייעשה בתמונות שום שימוש אחר מלבד לצורכי טיפול. השימוש בצילום באמצעות הטלפון במקום במראה, או נוסף עליה, אפשר לתת משוב במנחים נוספים, וכן להשתמש באזורים נוספים בחלל החדר ואף בחדרים שאינם מצוידים במראות קבועות. כמו כן, הטלפון הנייד אפשר גם את שינוי המיקוד על ידי קירוב והרחקה/הגדלה והקטנה של הצילום על מסך הטלפון. שרה מצאה שצילום של סרטון והאפשרות להאיץ או להאט את מהירות ההרצה מסייעים למטופליה לקבל משוב על היציבה תוך כדי תנועה, ואף עוזרים להם לשחזר את העבודה השרירית הנדרשת במנח חדש. עם הזמן, שרה הרחיבה את השימוש בצילום באמצעות הטלפון הנייד שלה לצורכי טיפול, ותמיד דאגה למחוק את הצילום מיד עם סיום הטיפול כדי לשמור על פרטיותו של המטופל.

שרה גם מצאה כי העברת החומרים המצולמים לטלפון של ההורים או של הנער יכולה לקדם את היענותו לתרגול בבית ואת דיוק התרגול. לכן היא החלה, דרך קבע, להציע למטופל או להוריו להעביר את החומרים המצולמים באופן שיבחרו. באחד הטיפולים התרעם נער על כך שאימו הראתה לרופא את התרגילים שלו בלי לבקש את רשותו. היא הבינה מכך שהורים משתמשים בתיעוד המצולם כדי לדווח על התקדמות הטיפול בביקורם אצל הרופא, מה שעזר לו להחליט לגבי הצורך בהתערבויות נוספות (אביזרים, ניתוחים וכו'). שרה כיבדה מאוד את פרטיותם של מטופליה הצעירים, ודאגה שלא יישארו בטלפון שלה צילומים או סרטונים, כולל סרטונים ששלחו הורים מתרגול בבית של ילדם.

באחד הימים לקח יוסי בנה את מכשיר הטלפון שלה כדי

מטרת ההמלצות הנ"ל היא לקדם את השמירה על זכות המטופל על גופו ועל ערך כבוד האדם מבלי לוותר על האפשרות לקדם ידע ועבודה מקצועית ומיטיבה. במקרה המתואר, הפיזיותרפיסטית אכן פעלה על פי ההמלצות. היא הקפידה לקבל הסכמה לצילום, ואף מחקה את התמונות מן הזיכרון של הטלפון כדי למנוע דליפה של מידע אישי. ואולם למרות מאמציה, פרטיותו של הנער המטופל נפגעה בכל זאת. הפיזיותרפיסטית בחרה להפסיק לצלם באמצעות הטלפון הנייד שלה במהלך הטיפול אף על פי שלהערכתה איכות הטיפול נפגעת.

ייתכן שניתן למצוא פתרונות שיפחיתו עוד יותר את הסיכון לפגיעה בפרטיות המטופל ויאפשרו המשך שימוש בצילום. למשל, אפשר לצלם באמצעות הטלפון הנייד של המטופל אבל להסביר לו את החשש מדליפה של התמונות ולהציע לו אמצעי זהירות אפשריים. אפשר גם להשתמש במערכת סגורה המיועדת לשיתוף מידע רפואי בין המטפל למטופל אשר מגובה בענן זיכרון נפרד שמוגן באמצעי אבטחה.

נייר העמדה פורסם בשנת 2013 והתייחס למקרים שבהם הוצגו תמונות של מטופלים במהלך הרצאות לאנשי מקצוע, ואולם המלצותיו רלוונטיות גם למקרה של שרה. המקרה של שרה מעלה שאלה נוספת העוסקת במחויבות המטפל לשמור על פרטיותו של קטין או "חסר ישע" מול הצורך לערב את המשפחה בטיפול.

עם התקדמות הטכנולוגיה ויצירת זמינות ואפשרויות עריכה נרחבות בשימוש במכשירי הטלפון הניידים, הן בידי המטפל והן בידי המטופל, ייתכן שראוי להרחיב את ההמלצות. יש לתת את הדעת לכך שככל שהמכשירים הניידים יהיו זמינים יותר וינגישו בקלות רבה יותר את העברת המידע, כך הם יהוו סיכון לזליגת מידע לגורמים שאינם קשורים בטיפול. זאת בין היתר בגלל חיבורם לרשתות התקשורת ומהן לענני אחסון מידע שלעיתים נעלמים מידיעתנו. מסיבות אלה, ועדת האתיקה של הפיזיותרפיסטים בישראל מתכננת לעדכן נייר עמדה חשוב זה.

להוריד משחק פופולרי חדש, ולפתע שאל אותה: "אמא, למה יש לך בטלפון תמונות של גיל מהכיתה המקבילה? ולמה הוא בלי חולצה?" בבדיקה מהירה היא גילתה שחלק מהתמונות שצילמה בטיפולים, ואחר כך מחקה ממכשירה, בכל זאת אוחסנו בענן. בבדיקה מעמיקה יותר היא מצאה בענן תמונות וסרטונים גם של מטופלים אחרים; היא כמוכן מחקה אותם מייד.

שרה נחרדה למחשבה שכבודו ופרטיותו של מטופל שלה נפגעו, ומיד החליטה להפסיק להשתמש בטלפון הנייד שלה בטיפולים.

דיון

השאלות העיקריות שאיתן התמודדה שרה במקרה הזה הן:

1. האם ראוי להשתמש בטלפון הנייד הפרטי כדי לתעד את התקדמות הילדים או ככלי טיפולי המאפשר לתת למטופל משוב והנחיות על אופן התרגול?

2. האם ראוי להעביר את צילומי הילדים המטופלים להוריהם ו/או לטלפונים הניידים של הילדים עצמם, אף על פי שאין שום שליטה על אופן הפצת הצילומים?

בשאלות אלו התמודדה שרה בין ערכים של מקצועיות ועשיית הטוב ובין הסיכון ששוב תיגרם פגיעה בפרטיותו של המטופל ובכך ייפגעו ערך כבוד האדם וזכותו לאוטונומיה.

ועדת האתיקה פרסמה נייר עמדה העוסק בשימוש בצילום ומידע על מטופלים תוך דאגה לחיסיון ולשמירה על פרטיותם: [https://www.ipts.org.il/_Uploads/dbsAttachedFiles/Using_photography_2018\(1\).pdf](https://www.ipts.org.il/_Uploads/dbsAttachedFiles/Using_photography_2018(1).pdf).

נייר העמדה מציע המלצות מעשיות העוסקות בשתי נקודות עיקריות:

- מתן הסכמה בכתב לשימוש הספציפי שהמטפל מתעתד לעשות בצילום.
- דאגה לטשטוש מידע מזהה (בצילום יכלול גם טשטוש או הסתרת הפנים).